

Pravni fakultet Univerziteta UNION

Kompjutersko (sajber) pravo

Dr Dragan Prlja

Poreklo termina kompjutersko pravo

- **Kompjutersko pravo** – pojam nastao u zemljama “common law-a” početkom 80-ih godina 20. veka (pravnici praktičari).
- Problemi intelektualnog vlasništva, nelojalne konkurencije, ugovori u vezi sa sistemima za elektronsku obradu podataka, kompjuterski ugovori, informatička privatnost, intelektualno vlasništvo, porezi i prekršaji, elektronski prenos podataka, itd.
- na pitanje šta je kompjutersko pravo marta 2010 Google daje odgovor na 221 milion internet stranica

Terminološka raznolikost

- **Kompjutersko pravo**
- **Kompjuterska tehnologija i pravo**
- **Sajber pravo**
- **Pravo sajber prostora - Cyberspace Law**
- **Informaciono pravo**
- **Internet pravo**
- **Pravo interneta**
- **Elektronsko pravo**

Definicija kompjuterskog prava 1

- Kompjuteri danas zadiru u sve oblasti života i stoga se upliću u veliki broj oblasti prava

Kompjutersko pravo možemo definisati kao skup pravnih normi, institucija i principa kojima se regulišu odnosi koji nastaju primenom kompjuterske tehnologije.

Definicija kompjuterskog prava 2

Kompjutersko pravo je pravo kibernetiskog prostora (Cyberlaw) prof. Predrag Dimitrijević, Pravni fakultet u Nišu u knjizi “Pravo informacione tehnologije Computer Law, Niš 2010.

Definicija kompjuterskog prava 3

Kompjutersko pravo, odnosno Cyberspace pravo je skup pravnih **propisa** i sudskih **presuda** koje regulišu (kontrolišu) ponašanje pravnih subjekata (pojedinaца i institucija) u vezi sa **ulaskom** i **ponašanjem** u cyberspace-u, to je skup pravnih normi koje pretenduju da postanu sistem, a koje regulišu odnose u kibernetičkom prostoru. - prof. Predrag Dimitrijević

Problemi definisanja

- Terminološki problem kompjuteri nisu jedini predstavnik tehnologije pa se koriste termini **pravo informacionih tehnologija** i slični.
- Razlika između **internet prava** i **kompjuterskog prava**
- Obuhvataju pravne probleme koji su skupljeni oko jedne zajedničke teme, a koji inače pripadaju drugim tradicionalnim disciplinama materijalnog prava kao sportsko pravo, ekološko pravo, itd.

Predmet kompjuterskog prava

Predmet kompjuterskog prava je vrlo raznovrstan: autorsko pravna i patentnopravna zaštita hardvera i softvera, odnosno pravo intelektualne svojine, elektronsko izdavaštvo, kompjuterski ugovori, ugovori o prodaji kompjuterskih roba i usluga, ugovori o izradi softvera i hardvera, licenciranje kompjuterske tehnologije, odgovornost za greške nastale u programiranju, kompjuterski kriminal, zaštita podataka, ekspertni sistemi, osiguranje od raznih oblika rizika, pravo privatnosti, elektronsko bankarstvo, zaštita potrošača, nelojalna konkurencija, kriptografija, domeni, elektronski novac, elektronska kocka, elektronsko zdravstvo, elektronsko obrazovanje, neželjeni emailovi, radno zakonodavstvo, itd.

Podela kompjuterskog prava 1

Po prof. Predragu Dimitrijeviću kompjutersko pravo se deli na:

1. **Ugovorno pravo** (ugovori o licenci za softver, poslovne transakcije u sajber prostoru – elektronska trgovina, ugovori za obradu podataka, ugovori o razvoju softvera i hardvera)
2. **Autorsko pravo** (zaštita softvera, tekstova, slika, itd. Na internetu)
3. **Pravo zaštite znaka** (naziv domena, povreda zaštitnog znaka)
4. **Patentno pravo** (patenti za novi softver i hardver)
5. **Pravo naknade štete** (nelojalna konkurencija, obaveza održavanja bezbednosti podataka, odgovornost za proizvode)
6. **Kompjuterski kriminal** (neovlašćeno korišćenje, napadi, virusi, uznemiravanje, špijunaža itd.)
7. **Telekomunikaciono pravo** (internet provajderi, tarife, domeni)
8. **Ustavno pravo** (sloboda govora na internetu, pravo pretraživanja i preuzimanja informacija)

Podela kompjuterskog prava 2

Chris Reed i John Angel, Computer Law : The Law and Regulation of Information Technology, Oxford, 2007

1. **Komercijalna eksploatacija** proizvoda i usluga informacionih tehnologija
2. Online **trgovina** - elektronska trgovina
3. Informaciona tehnologija i **intelektualna svojina** i srodna prava (patenti, domeni, baze podataka)
4. Elektronska **privatnost** i pristup informacijama
5. **Zloupotreba** elektronskih informacija (kompjuterski kriminal, kompjuterska forenzika, elektronski dokazi, međunarodna harmonizacija)

Podela kompjuterskog prava 3

Robert Dunne, Computers and the Law: An Introduction to Basic Legal Principles and Their Application in Cyberspace Cambridge, 2009.

1. Običajno pravo, 2. Ugovori, 3. Krivica, 4. Kleveta,
5. Odgovornost treće strane, 6. Kopirajt,
7. Trgovačke tajne, 8. Žig, 9. Pravo privatnosti,
10. Elektronska pošta, 11. Pravo objavljivanja,
12. Ustavno pravo, 13. Pornografija,
14. Oglašavanje i spam, 15. Jurisdikcija

Podela kompjuterskog prava 4

Stuart Biegel, profesor sa UCLA LA pravnog fakulteta objavio je 2001.g. Knjigu "*Beyond Our Control? Confronting the Limits of Our Legal System in the Age of Cyberspace*" koja je dobila tri nagrade.

1. Jurisdikcija, 2. Sloboda izražavanja, 3. Intelektualna svojina, 4. Privatnost, 5. Bezbednost, 6. Pravo na jednak pristup, i 7. Elektronska trgovina

Podela kompjuterskog prava 5

David Bainbridge, profesor prava u Londonu 2007 objavio je šesto izdanje knjige “Introduction to Computer Law “

1. Kompjuteri i intelektualna svojina (softver, baze podataka, elektronska izdanja, patentno pravo, žig, itd.)
2. Kompjuterski ugovori (odgovornost za hardver i softver, ugovori o zradi hardvera, softvera, veb sajtova, itd.)
3. Elektronski ugovori i krivica (odgovornost provajder za nedozvoljene sadržaje, itd.)
4. Kompjuteri i kriminal (haking, piraterija, pornografija, itd.)
5. Zaštita podataka (prava u vezi sa zaštitom podataka, ugrožavanje privatnosti, itd.)

Najšira definicija kompjuterskog prava

Kompjutersko pravo najšire posmatrano ovaj termin označava zbir pravnih normi i instituta kojima se regulišu odnosi u oblasti informacionih i komunikacionih tehnologija (ICT).

Advokatske kancelarije u oblasti kompjuterskog prava

Softversko pravo:

Ugovor o Licenci,
Ugovor o razvoju softvera,
Ugovor o distribuciji,
Ugovor o objavljivanju

U oblastima Informacionih i komunikacionih tehnologija (ICT):
projektovanje, izrada, zaštita i distribucija aplikativnog softvera,
zaštita objektnog i izvornog koda

Advokatske kancelarije u oblasti kompjuterskog prava

Ugovor o angažovanju saradnika (projektanta - programera)
Ugovor o "informatičkoj garanciji"
Regulativa Internet usluga i tajnosti podataka na Internetu
Pravna regulativa multimedijalnih i zajedničkih programa
Pravna regulativa Web dizajna i oglašavanja
Normativno uređenje korišćenja elektronske pošte i
računarske mreže unutar pravnog lica

Advokatske kancelarije u oblasti kompjuterskog prava

- Pravna logistika u oblasti B2B (business-to-business)
- Pravna logistika u oblasti B2C (business-to-consumer)
- Pravna regulativa Elektronske trgovine (E-commerce)
- Primene platnih kartica u poslovanju kroz internet okruženje
- Pravni konsalting u postupku obezbedjivanja sertifikacije elektronskog potpisa

Advokatske kancelarije u oblasti kompjuterskog prava

Ugovori o prometu informatičke opreme i rezervnih delova: Ugovor o kupoprodaji, Ugovor o projektovanju, Ugovor o instalaciji i računarskoj mreži, Ugovor o održavanju, Ugovor o distribuciji, Ugovor o lizingu, itd.

Advokatske kancelarije u oblasti kompjuterskog prava

- Ugovori za uređenje intelektualne svojine u oblasti Informatičkih i komunikacionih tehnologija
- Zaštita od nelojalne konkurencije i monopolističkog ponašanja u oblasti telekomunikacionih medija (radio, televizija, internet...)
- Industrijska svojina
- Patenti
- Modeli
- Uzorci
- Žig
- Trgovačka marka

Upravljanje sajber prostorom I

- Taj prostor nema fizičke granice, u tom prostoru nema suvereniteta niti zakonodavca, sudija, kakve smo do sada poznavali
- Ko upravlja tim virtuelnim prostorom i kakva pravila važe u tom virtuelnom prostoru ?

Upravljanje sajber prostorom II

prof. Dejvid Post Templ Univerzitet Filadelfija

•U svom članku "Anarhija, država i Internet - rad o pravilima Cyberspace-a" pet vrsta različitih kontrolora: SAMI AKTERI (na osnovu individualne etike i samosankcija), POJEDINCI KOJI SU UKLJUČENI (na osnovu ugovornih propisa, a kao sankcija im na raspolaganju stoji samopomoć), NEHIJERARHIJSKI ORGANIZOVANE DRUŠTVENE ORGANIZACIJE (za njih važe društvena pravila, a podležu društvenim sankcijama), HIJERARHIJSKI ORGANIZOVANE DRUŠTVENE ORGANIZACIJE (za njih važe organizacijska pravila, a podležu sankcijama te organizacije), i DRŽAVE (za njih važe zakoni , a država sprovodi sankcije prisilom).

Upravljanje sajber prostorom III

prof. Mičel Fromkin, Pravni fakultet Majami SAD

Profesor Micheal Froomkin upozorava u svom članku o upravljanju internetom na brzi razvoj elektronske trgovine i sve većem broju međunarodnih organizacija koje nastoje da harmonizuju pojedina pravila u nacionalnim zakonodavstvima koja se odnose na elektronsku trgovinu, zaštitu intelektualne svojine, itd. Te organizacije su: Svetska trgovinska organizacija, Evropska unija, Svetska organizacija za intelektualnu svojinu, itd.

Upravljanje sajber prostorom – Šeron Ajzner i Mičel Kapor

Dvoje autora Masačusets instituta za tehnologiju (Sharon Eisner Gillett i Mitchell Kapor) koji su u svom članku "Samoupravljajući Internet" izneli vrlo zanimljivu tezu da je internet 99% decentralizovan i da se samokoordinira bez učešća bilo kakvog centralnog autoriteta, a da upravljački posao na Internetu obuhvata svega 1% i da to upravljanje obavlja više različitih organizacija.

Upravljanje sajber prostorom IV

Sajber prostor uređuju međunarodne organizacije ali i nacionalne države, harmonizacijom svojih pravnih propisa sa međunarodnim aktima.

Upravljanje sajber prostorom V

- 2003 Prvi svetski samit o Internetu u Ženevi UN – bez većih rezultata
- 2005 Druga faza svetskog samita u Tunisu – usaglašena agenda i plan delovanja
- 2006 Forum za upravljanje internetom u Atini

Upravljanje sajber prostorom VI

- Infrastruktura interneta i standardi (TCP/IP, DNS, ISP, WWW, Open Source, SPAM, itd.)
- Internet pravo (jurisdikcija i arbitraža, intelektualna svojina, sajber kriminal, radna prava, privatnost, idtd.)
- E – ekonomija (elektronsko poslovanje, zaštita potrošača, porezi i carine, eplaćanje, itd.)
- Razvoj (digitalni jaz, sveopšta dostupnost)
- Društvene i kulturne pojave (kontrola sadržaja, ljudska prava, multijezičnost, obrazovanje)

HVALA NA PAŽNJI

